

גם ביום וגם בלילה*

„בביצועו של מסענינותו זה, אשר הקרבות המקומיים לכיבוש ישובים שימשו בו חוליות, יש לציון את השימוש רכיפנים ביתרון החפתעה — החפתעה המקובלת אצלנו, זו של התקפת-הלילה, והחפתעה הבלתי צפויה" של התקפת-יום דוקא..."

(„קרבות תש"ח" „מערכת לוד—רמלה" עמוד 247)

חמות צבאנו בעתיד, כי גם בתנאי נחיתות כללית נצטרך לארגן את כוחותינו כך שנוכל להשיג עדי-פוח חומרית מקומית. בנקודה המכרעת. נגדיר רא-שית כל את מושג העדיפות החומרית: זוהי עדיפות כמותית, בכוח אדם ובאמצעי לחימה, אך במיוחד מתבטאת היא בעדיפות בארטילריה. בשריון ובאוי-ריה. לעתים נוכל להשיג עדיפות חומרית מחלטת על האויב ולעתים נגיע לעדיפות מועטה בלבד; לעתים נשיג עדיפות באויריה ונמצא בנחיתות באר-טילריה או בשריון, לעתים, להיפך, תמצא את עצמך עדיף בארטילריה או בשריון ונחות באויריה.

הפעלת כוחות בלילה — או ביום — בצורות המלחמה השונות

ה ג נ ה

ברור כשמש כי כוח שיש בידיו עדיפות חומרית לא ילחם לאורך ימים בקרבות הגנה. עם זאת, אנתח בקצרה גם את צורת מלחמה זו, קרב ההגנה. (ולו גם למען „הסדר הטוב" בלבד). עצמת האש, מכל הסוגים, ודאי ש„משחקת תפקיד" מכריע בתכנונם וניהור-לם של קרבות הגנה. עצמת האש מופעלת נגד האויב בטוחים רחוקים ככל האפשר, ומרכזים אותה נגד כל מאמץ התקפה של האויב שיסכן את מערך ההגנה שלנו. כדי להפעיל את האש בייעילות ישמח המגן לנהל את קרב ההגנה ביום. לכן ניתן לסכם, תיאורטית, כי בהגנה מוטב בדרך כלל להפעיל את הכוחות ביום מאשר להפעילם בלילה — דא-עקא, כוח הלוחם בקרב הגנה אינו יכול לקבוע את המועד בו הוא יותקף. נמצאנו למדים, כי כוח מגן חייב להכין עצמו לקבל התקפה בכל אחת משעות היממה, אפילו דורש הדבר שינויי הערכות וקיום מתח-כונ-נות רב.

ביום גשום אחד בשנת 1949 (או אולי 1950) זומנו כל בוגרי קורס המ"מים משנת 1945 לכנס בבית פעילי ההסתדרות בת"א. הכנס עסק בשני נושאים: בסיכום לקח קרבות מלחמת העצמאות ובחלוקת סי-כות של בוגרי קורס ממ"ם (קורס-ממ"ם 1945 הופ-סק בשעתו בשבוע לפני הסיום, בגלל תחילת המאבק נגד הבריטים, החניכים לא הספיקו לקבל סיכות).

איני זוכר מדוע קרה הדבר, אולם עובדה היא שאחזתי להגיע לכנס ולא נכחתי בדיון הסוער שהתקיים בענין הפקת הלקח מקרבות מלחמת העצ-מאות. בהכנסי לאולם שמעתי את סיכום הדיון מפיו של מפקד הקורס לשעבר. מתוך דבריו הבינותי שהדיון סבב בעיקר על הציר של לחימה-בלילה. הוא צידד בגישתם של באי הכנס מאנשי חטיבת גבעתי וחטיבת הראל, שתמכו בהפעלת כוחות בלילה בלבד — ואמר כי נבכר להפעיל את כוחותינו בלילה בלבד אפילו אם תהיה לנו עדיפות חומרית על אויבינו.

ואני, הקטן, שהגעתי לכנס מחטיבת הנגב, לאחר נסיון מבצע „חורב" ומבצע „עובדה", ידעתי כי אילו היינו מפעילים את כוחותינו רק בלילה לא היינו מגיעים לעולם לאבו-עגילה ולאילת. חרה לי מאד כי אין אנשינו חולקים את הכבוד הראוי למלחמת התנועה ולקרב הרדיפה הנעשים בעיקר ביום (אם כי לא ביום בלבד). באותה הזדמנות כבר לא יכולתי לקבל את רשות הדיבור כדי להביע את דעתי בשאלה האם בתנאי עדיפות חומרית נשאף להפעיל את כוחותינו בלילה בלבד — או שנפעילם גם ביום וגם בלילה. ארשה, לעצמי, אם כן, לסכם עתה את דעתי באותו ענין.

בעית העדיפות החומרית תהיה בעיה מכרעת במל-

* רשימה זו נכתבה במסגרת העבודית בכתב „פז"ם."

לכן אתרכו בהמשך דברי אלה בעיקר בניתוח הפעלת הכוחות בהתקפה.

מהם היתרונות שמקנה הלילה לתוקף

בגלל החשכה פוחתת יעילות האש של המגן, כך שהתקפה בלילה כרוכה בדרך כלל באבדות קטנות יותר מאשר התקפה ביום. גוסיף לכך את העובדה שכוחות מסתערים יכולים לתמרן בלילה בחסות החשכה ולהגיע בהסתר עד לעמדות ההסתערות. התקפה בלילה מאפשרת, איפוא, לתוקף לצמצם את שלב הלחימה אל היעד עד למינימום, ולהעמידו רק על הסתערות מטוח קצר. כל חשיבותה של התקפת הלילה מקופלת, לדעתי, ב"חסכון" זה של שלב הלחימה אל היעד. ניתן אולי לסכם את הרעיון בצורה של פתגם: "בלילה אין לוחמים אל היעד כי אם נעים אל היעד".

התמרון המוסתר בלילה מקנה לכוחות המסתערים אפשרות רבה יותר להגיע לכל נקודת תורפה במערך האויב, אפילו אם היא נמצאת באגף או בעורף. בלילה יכולים בכוחות מסתערים גדולים — להגיע לנקודות התורפה שבמערך האויב בנתיבים כאלה, אשר ביום שולט עליהם האויב באש ובתצפיתו שלטון ללא מצרים. בלילה יכול חיל-רגלים לבצע תמרון עמוק בהליכה ממושכת, להגיע לשטחים החיוניים ביותר שבמערך האויב ולתקפם במפתיע. בלילה יכול התוקף לתמרן את גייסותיו ולתקוף את מערך האויב במספר צירים בבת אחת — מבלי שהאויב יידע היכן המאמץ העיקרי של ההתקפה המונחתת עליו, היכן המאמץ המשני והיכן ההטעיות. בלילה ניתן ל"סגן" כוחות גדולים (רגלים וממונעים) לעומק מערך האויב כדי לתפוס שטחי-מפתח בלתי מוחוקים, או כדי לתקוף את מערך האויב מעורפו, או כדי לפשוט על מפקדות ומתקנים עורפיים, או כדי לתקוף את עומק מערך האויב במקביל להתקפה על מערכו הקדמי.

הלילה מסייע לכוחות המסתערים להתגבר על מכשולים מתעלים, הגנתיים ומאבטחים. לא אחדש מאז מה אם אזכיר לקורא כי מכשול יכול לעכב או לעצור את התוקף רק אם הוא מכוסה באש. קל יותר לתוקף להתגבר על המכשולים, להתקין בהם מעברים ולעברם בלילה, מאחר שיעילות האש של המגן בלילה פחותה מאשר יעילות אישו ביום. לכן ישאף כל כוח תוקף לעבור את רצועת המכשולים (שדות מוקשים, מכשולי מים ועוד) בשעות הלילה. כדאי לציין כי פריצות המכשולים ברוב התקפות ההבקעה של

נסיונה מבוצעת בדרך כלל בתנאי נחיתות חומרית לכן לא אטפל בה ברשימה זו. מכל מקום, מן הראוי לציין כי לקח מלחמת העצמאות מורה לנו שנסיונה לאור היום כרוכה באבדות כבדות ולעתים עלולה היא לגרום להשמדה מחלטת של אחדות מהיחידות (אסתפק בכך שאזכיר את נסיגת חטיבה "שבע" מלט"ר) באם נאלצים כבר לסגת, יש לעשות כל מאמץ ששלב ניתוק המגע יבוצע בשעות הלילה. כדאי לדעת שצבא ארה"ב, שאמצעיו החמריים מרובים מאמצעיו של צה"ל, גורס גם הוא אותו הדבר בערך: "ניתוק מגע ביום כרוך בדרך כלל באבדות כבדות ובאי-סדר; לכן יש לבכר להלחם בקרב הגנה עד רדת הלילה ולנתק את המגע בחסות החשכה".

(ספר הדרכה "Infantry Regiment"—FM 7—40; הוצאת ינואר 1950; עמוד 291; סעיף 327).

התקדמות ורדיפה

כוח מתקדם ורודף ישאף לפעול במהירות, במלוא קצב-המנועים שלו. עליו לעשות זאת כדי שיספיק לחזור לעומק שטח האויב. לערער את עורפו, למנוע אותו מלהתארגן-מחדש, לזעזע את רוח גייסותיו ול-השמידם בעודם מבלבלים. תנועה במלוא קצב-המנוע פירושה, שעיקר ההתקדמות יבוצע ביום. מכאן נובע כי ברמה של עוצבה נעדיף להפעיל את כוחותינו, בהתקדמות וברדיפה, ביום. אכן, לשם כך, נהיה חייבים להקנות לכוח מתקדם, או לכוח רודף, עדיפות באיוריה, בשריון ובכוחות ממונעים. אם לא נעניק לכוח רודף את העדיפות החומרית הנדרשת, נפגע ביכולתו לבצע את הרדיפה עד חרמה. אולם אל לנו לקבוע כי בשעות הלילה נפסיק את ההתקדמות או את הרדיפה. עלינו לזכור כי אותו גורם המהירות הוא שיכתיב לנו להוסיף להתקדם ולרדוף את האויב גם בשעות החשיכה. ענין זה של התקדמות ורדיפה ביום ובלילה דורש הבהרה נוספת — ועוד אחזור אליו בהמשך הרשימה.

ח ת ק פ ה

מוצגת השאלה: — האם בתנאי עדיפות חומרית, יש לבכר הפעלת כוחות בלילה דוקא — או שצריך להפעילם גם ביום וגם בלילה? דומני כי בסוגיות "הגנה", "נסיונה" וה"התקדמות ורדיפה" לא היתה בעיה זו כה חריפה כפי שהינה ב"התקפה". אם נזכור שכל התקפה ברמה של עוצבה חייבת להסתיים בפריצה וברדיפה, יתברר לנו מיד שעלינו לעיין היטב בבעיה ולנתחה מכל צדדיה לפני שנגיע לידי הכרעה.

מלחמת העולם השנייה בוצעו בשעות הלילה. אף שהתוקפים נהנו לרוב מעדיפות ניכרת באויריה, בשריון ובארטילריה (דוגמת מערכת ההבקעה ליד אל-עלמין תוכיה).

הלילה מעניק לתוקף אפשרות בלתי מוגבלת לביצוע הטעיות ברמה הטקטית. מצויה אצל חלק מהקצינים, העוסקים בתכנון מבצעי ובהדרכה ברמה של עוצבות גדולות, הנטייה לזלזל בערכן של ההטעיות הטקטיות. קצינים אלה גוטים לזלזל בהטעיות בעיקר בגלל העובדה שהן מבוצעות ע"י יחידות קטנות. אולם עלי לציין ולהדגיש שהטעיה אחת, או מספר הטעיות, כשהן מופעלות במקביל (או בדי-רוג זמנים מתאים) עם מאמצי ההתקפה העיקריים של עוצבת תוקפת, עלולות לגרום לערעור מערך האויב, לבלבול עתודותיו ולריתוק כוחות אויב העולים בעצמתם בהרבה על עצמת הכוחות המבצעים את ההטעיות. ההטעיה הטקטית היא, לדעתי, אחת מסודותיה של אמנות ניהול הקרב. הלילה מאפשר ליחידה קטנה ונמרצת לביים כוח גדול, לכן ניתן לבצע הטעיות חשובות בלילה אפילו מפעילים למטרה זו יחידות קטנות יחסית.

הלילה מקנה לתוקף אפשרויות "לבודד" את שדה הקרב ע"י "סינון" יחידות רגליות וממונעות שח"ארוכנה לחגבורות האויב על דרכי הגישה אל המערך המותקף — ועל דרכי הנסיגה של האויב. יודע אני כי אפשר לבודד את שדה הקרב באמצעים אחרים כשיש לנו עדיפות חומרית. מכיר אני את יכולתם הרבה של האויריה והארטילריה (לעתים גם השריון) בביצוע תפקיד זה בשעות היום. אולם עלי לציין כי כדי להשיג בידוד שדה-הקרב ביום זקוק התוקף לשליטה מחלטת באויר, חזיון שצה"ל לא יוכל להתברך בו (לצערנו) לעתים קרובות. חושבני, לכן, שהחסימה הרגלית או הממונעת המופעלת בלילה היא אמצעי-הבידוד הטוב ביותר שניתן לביצוע בתנאינו שלנו.

לעתים נותן לנו הלילה גם אפשרויות — יוצאות מגדר הרגיל — ל"סנון" יחידות ממונעות לעורף האויב ולהפעילן שם כשהן נוסעות באורות מלאים, כאילו היו שייכות לכוחות המגינים. זכורה לי התקפה שביצעו בשנת 1948 פלוגת וחלמים ופלוגת גיפיים של חטיבת "הנגב" על מוצב האויב שבאברג'אבר (ע"י תל קוניטרה): היחידה הסתננה באורות מאופ"לים והגיעה לדרך אברג'אבר—פלוגה. בהגיעה לדרך פנתה היחידה דרומה לכיוון אברג'אבר, נסעה על

הדרך באורות מלאים והפתיעה את המוצב המצרי שהיה בטוח כי נוסעת אליו שיירה מצרית.

נראה לי כי ניתן לסכם פרק זה ולקבע שאת שלב החדירה תבכר עוצבת תוקפת, בכל המקרים, לבצע בשעות הלילה. היא תשאף לעשות זאת גם אם תחדור באמצעות הבקעה, גם אם תחדור בדרך של הסתננות וגם אם תבחר לשלב את השתיים (מאמץ אחד — יבציע, והשני — יסתגן).

איך נפעיל שריון, אויריה וארטילריה בלילה

כדי שנוכל להפעיל שריון, אויריה וארטילריה בלילה ביעילות מלאה תיביים אנו לפתח אמצעי עזר משוכללים שיאפשרו להפעיל את אמצעי הלחימה הללו בלילה ממש כמו ביום. במידת הידוע לי, ניתן להשתמש בשלושה אמצעי עזר עיקריים: ציוד הקרנה אינפרא-אדום, מכ"מ, והאמצעים להארה מלאכותית. אם ירצה התוקף, למשל, להשתמש בשריון לשם סיוע לחי"ר או לחרמ"ש בהתקפה על מערך כים מוגנים, לא יוכל לבצע זאת בלילה בלי אמצעי הארה מלאכותית. אין בכונתי לפרט את אמצעי העזר הללו אולם עלינו לדעת כי בלי שימוש בהם לא נוכל להפעיל בלילה את העדיפות החומרית שלנו ב"מלוא" הקיטור". לכן יש לומר כי אסור לה, לעדיפות החומרית, שתצטמצם בכלי הנשק בלבד, ועליה להקיף גם את שטחי המדע והמחקר הנסיוני.

אף על פי כן ניתן להפעיל את אמצעי הלחימה העדיפים שלנו בלילה גם בלי אמצעי עזר משוכללים, ואעמוד תחילה על הפעלת שריון בלילה. את השריון ניתן לתמרן בלילה, אף בלי אורות, כמעט בכל שטח עביר-לשריון. במקרים כאלה תהיה תנועתו של השריון לרוב איטית, והיא עלולה גם לגרום נזקים מינניים לרכב-השריון עצמו; אולם תנועות מעין אלו עשויות ל"סנון" שריון שלנו ולהביאו במשך הלילה או עם שחר אל הנקודות החלשות ביותר, הפגיעות ביותר — ולעתים גם החיוניות ביותר — שבמערך האויב או בעורפו. בלילות ירח ניתן לעתים להפעיל את השריון בדומה לאורח הפעלתו ביום. ידוע שבמערכה על קר-חארת, בשנת 1943, הובקע מערך ההגנה הגרמני ע"י הדיביזיה הניו-זילנדית השנייה בקרב יום ואילו הדיביזיה המשוריינת הראשונה פרצה והחלה את קרב הרדיפה בליל-ירח.

גם את הארטילריה אפשר להפעיל בלילה, ולעתים אפילו בלי טיווח מוקדם, אביא לכן שתי דוגמאות: בהתקפה שביצע צה"ל על ג'בל טבחא, בשלהי שנת

1955. הופעלו תותחי שדה ומרגמות כבדות בלילה בסיוע לחי"ר מבלי שטווחו מראש. כל הירי בוצע לפי חישובים מראש, והפגיעות היו מדויקות מאד. אולם לעתים אפשר להנחית בלילה אש ארטילרית מדויקת גם בלי חישובים-מראש, אם יודע אתה לנצל את ההזדמנויות השונות הנקרות לפניך בקרב: ביום 28 בדצמבר 1948 התקדמה חטיבת "הנגב" מעוג'ה לאבו-עג'ילה. לפנות ערב נתקל גדוד הפשיטה המוכן של חטיבה זו במערך אויב בלתי ידוע, אחד המשוריינים של החוד נפגע באש חוחת בן 6 ליטר-אות במרחק כ-800 מטר ממערך האויב, והחל לבעור. התותחים והמרגמות הכבדות לא הספיקו לטוח בשעת היום והם נאלצו לטוח בלילה. קציני התצפית ביקרו את האש בעזרת המשוריין הבורע. לאחר כ"ב בוש המערך בלילה התברר שהפגיעות היו מדויקות להפליא.

את חייל האויר ניתן להפעיל בלילה בתפקידי הור-בלה, הצנחה והפצצה. בעזרת מכ"מ ניתן להפעיל מטוסי קרב בלילה גם בתפקידי יירוט. אולם אין עדיין ביכולתנו להפעיל אויריה בלילה לצורך סיוע התקפי לכוחות היבשה. ידוע לי כי צבאות העולם עוסקים בפיתוח אמצעי הארה שיאפשרו להפעיל מטוסים לסיוע התקפי, אבל לא ידוע לי אם הם הגיעו לתוצאות מעשיות. יתכן, מכל מקום, שבעתיד הקרוב נוכל להפעיל בלילה גם מטוסים בסיוע התקפי. חזיון זה יגביר, כמובן, את חשיבותו של הלילה עבור התוקף.

מאחר שהעדיפות החומרית על האויב שניתן לנו להשיגה תהיה תמיד עדיפות מקומית בלבד, ולרוב גם זמנית, עלינו לעשות כל מאמץ טכני ופיסי כדי להפעיל את אמצעינו העדיפים ברציפות, במשך 24 שעות היממה, בלילה כביום. אם לא נעשה כך — נעניק לאויב זמן יקר להתארגנות ולהתאוששות, וזמן אשר יתכן ולא נוכל לזכות בו שנית.

מדוע יש לעתים להתקיף ביום דוקא

למרות כל האמור לעיל, אסור לנו לשכוח שאין ההתקפה בלילה נותנת פתרון לכל מצב ומצב. זכורות לנו היטב שש התקפות הלילה על משטרת עירק-סודאן, וכן התקפות לילה שונות במקומות אחרים, שנכשלו בגלל העובדה שהאויב היה מבוצר בצורה יוצאת מגדר הרגיל, מוקף במספר גדרות תיל ובשדות מוקשים ומצויד במספר רב של כלי נשק אוטומטיים וארטילריים ובאמצעי תאורה. מן הראוי

שנסקור כאן בקצרה את מחשבותיו של אלוף יצחק שדה. לפני שסיכם לעצמו את תכנית ההתקפה השב"עית על משטרת עירק-סודאן — התקפה שהביאה לכיבוש המצודה אף שבוצעה ביום.

יצחק שדה כתב: "במקום ששטחו מצומצם, כבנין המשטרה, הנשמר על ידי אנשים רבים — רבים ביחס לשטח — פלוגה שלמה של חיילים, עם כל השרותים של הפלוגה, כלומר מאתיים איש ויותר: במקום גדור, בעל קירות עבים, מוקף שטח מגולה לחלוטין וערוך היטב להגנה — אין כל אפשרות להפתעה. שום זריזות פלמחית, מוכפלת ע"י תכנון מדוקדק ומחושב של "גבעתי" לא תעזור כאן. כל שעת שתגיע, ואפילו בשעת לילה אפלה ביותר, ירגי שו בך, מכל סדק ואשנב שומרים עליך ומרגישים בבואך, וכל מקום מוכן למתן-אש. מכונות-היריה של המגדלים מכוונות לקיום קבועים, וברגע שהן מתחילות לפעול, כל אחת לכיוונה שלה, נסגרת הגני-שה לקירות ע"י קיר של אש. לכך מצטרפת גם אש של רובים, תתיים ומקלעים מכל עמדה ומכל גג. אין איפוא פלא שאנשינו לא חדרו למבצר ולא כבשוהו. פלא הוא, שהגיעו עד השטח, עד חוטי התיל ואפילו עד הקירות, ופלא בתוך פלא הוא כי מי שהגיע, הציץ ונפגע — אך לא נהרג — ידע לסגת בעזרת חבריו אל הקיום שלנו..."

"ניתוח זה לימדנו לדעת כי כל התקפותינו נכשלו והיו נידונות מראש לכשלון משום שלא ניסו לשתק תחילה את אש האויב, ולהשמיד לפני ההסתערות את קניהן של מכונות-היריה שלו. מאלינו יובן שלא מתמת חוסר הבנה נעשה הדבר. לא היו בידנו אמצעים היפים לכך". ("כיצד נלכדה המצודה", חוברת בהוצאת "מערכות" עמודים 12, 13).

והנה, בהתקפה השביעית על משטרת עירק-סודאן דאן היו לנו "אמצעים יפים לכך". יכולנו להפעיל ארטילריה, הן בכינון ישיר והן בכינון עקיף, והיה באפשרותנו להפעיל טנקים ולבצע הסתערות חרמ"ש. לשתק את קני המקלעים הקלים והבינונים ולחפות על הסתערות החרמ"ש על המשטרה, כתוצאה מכך, שילמנו בעד כיבוש זה באבידות קלות מאוד.

מכאן אנו למדים כי לעתים במקרה של צורך בהשמדת עמדות-אש רבות של המגן ע"י אש מדויקת של קני-תותח — כתנאים בהם יש לתוקף עדיפות בשריון, באויריה ובארטילריה, ובתנאי שהשטח מאפ"שר לשריון לתמרן — מוטב לתקוף ביום מאשר בלי-לה. לקח זה ניתן לפתח ולומר, כי ברוב המקרים של

התוקפים בכח-אדם ובחימוש, או בלי השגת הפתעה גמורה — על התוקפים להתכונן, ברוב המקרים, להשלמת הצלחה זו עד כדי הכרעה סופית, באמצעות המשכת הלחימה ביום, והזרמת כוחות ואמצעים נוסף-פים" (מערכות, חוברת צ"ה, "קרבות לטרון" עמוד 88).

כבר הזכרתי לעיל כי את שלב החדירה רצוי לבצע בלילה, אולם בהרבה מקרים אין התקפת העוצה בה מסתיימת ע"י ביצוע מוצלח של שלב החדירה, עלינו לקחת בחשבון כי ברמה של עוצבה לא תסתיים ההתקפה בלילה אחד, אלא תמשך שתיים-שלוש יממות, אם לא יותר מזה. להלן אביא מספר דוגמאות לכך ממלחמת העצמאות:

א. התקפת חטיבת "גבעתי" במבצע "יואב" התקפת ההפתעה של חטיבת "גבעתי" במבצע "יואב", שהתחילה בכיבוש מוצבי צומת עירק סויה דאן ומוצב 113 והסתיימה בכיבוש מתחם חוליקת — גמשכה 4 יממות. כל ההתקפות של חטיבת זו בוצעו בלילה: בלילה הראשון נכבשו מוצב ה-"צומת" ומוצב 113, בלילה השני נכבשו כאוכבה ובית-טימא, בלילה השלישי בוצעו סיורים לעבר מתחם חוליקת ובלילה הרביעי נכבש מתחם חוליקת (יש לזכור כי לחטיבת "גבעתי" לא היתה עדיפות ארטילרית, וכי כמעט ולא היה לה שריון).

ב. התקפת חטיבת "הנגב" במבצע "חורב" התקפת חטיבת "הנגב" על מערך תמילה-שבטה נמשכה כמעט 48 שעות. ההתקפה התחילה בלילה ונמשכה אחר-כך גם בימים וגם בלילות, כשהיחידות הרגילות תקפו בלילה וגדוד הפשיטה הממוכן תקף ורדף ביום. בלילה הראשון נכבש מוצב ביר-תמילה ע"י חיל הרגלים ו"משלט שבטה" נתפס ע"י יחידה ממונעת; ביום שלמחרת נכבש מתחם תמילה ע"י גדוד הפשיטה הממוכן; בלילה השני תמרן גדוד הפשיטה הממוכן בעומק והגיע עם שחר ל"משלט שבטה" וגדוד חי"ר התארגן במוצבים שנכבשו; ביום השני רדף גדוד הפשיטה הממוכן אחרי שרידי המצרים, שנסוגו בלי קרב, מהמערך שבין "תמילה" ובין משלט "שבטה", השיג אותם והשמידם; גדוד החי"ר (מוסע המכוניות) הגיע ביום השני עד סמוך לעוג'ה (גדוד החי"ר קודם במהירות כי חטיבת "הנגב" נדרשה לסייע לחטיבת "הזקן" בכיבוש עוג'ה).

ג. התקפת חטיבת "הראל" במבצע "חורב" התקפת חטיבת "הראל" על המוצבים המצריים

התקפה על מערך-הגנה המושחת על מערכת-מצדיות, כדאי לבצע את שלב החדירה בלילה, אולם לעתים כדאי לנצל את השעה האחרונה של אור היום ולהשיג מיד את המצדיות ע"י אש בכינון-ישר שתונחת מטנקים, מתותחי שדה ואפילו מתותחים בינוניים.

נפנה עתה ללחימה בשטחים בנויים — וניכח מיד כי גם בה יש טעם לתקוף הן ביום והן בלילה. עלינו לזכור כי לחימה בבניינים וברחובות בלילה פירושה — ברוב המקרים — תהוה ובוהו. המגן מכיר, בדרך כלל, את השטח ואת המבנים אשר הוא נאחז בהם, ולכן הוא מתמצא בתוך מערכיו בלילה, ואילו התוקף יפעל בלילה — בתוך המבנים הבלתי מוכרים — ממש כסומא בארובה. יש לשים לב לכך כי במלחמה החדישה כרוכה הלחימה בשטחים בנויים בהפעלה רבה של טנקים ותותחים בכינון ישר, הפעלה המבוצעת ביתר יעילות בשעות היום. נוכל על כן לסכם ולומר, כי תפישת "ראש-גשר" בקצה של עיר (המחייבת לחימה דרך המשטח הפתוח שמחוץ לעיר), וכן התקפות דרך כברות שטחים פתוחים אחרים בתוך העיר — תעשינה בדרך כלל בלילה, ואילו את הלחימה הקשה בתוך השטח הבנוי והסבוך כדאי בדרך כלל לנהל ביום.

ויש עמדי נימוק נוסף בזכות ההתקפה ביום, והיפעם הנימוק הוא עקרוני בהחלט. אסור לנו להניח לאויב להעריך באיזה מועד הוא יותקף. חייבים אנו להחזיק את האויב במצב בו לא יידע אם יותקף ביום או בלילה. רק בדרך זו נוכל להשיג הפתעה בזמן, לכן, אסור לנו להיות דוגמטיים ולקבוע מראש כי נפעיל את כוחותינו רק בלילה. אכן, נכון כי בתנאי נחיתות חומרית נאלץ להפעיל את כוחותינו בהתקפה בעיקר בלילה. אולם העדיפות החומרית תקנה לנו ברוב המקרים חופש-פעולה לבחור בהתקפת יום או בהתקפת לילה כרצוננו. ואל לנו לדחות מנחה יקרה זו. מכאן אנו למדים, שהעדיפות החומרית מאפשרת לנו להשיג לא רק הפתעה באמצעי לחימה ובעצמה אלא גם יתר הפתעה בזמן.

לסיום פרק זה, ננתח את מראה פניה של התקפה ברמה של עוצבה, אתחיל את הניתוח בציטוט מדברי סא"ל ד"ר י. בר: "...התקפת לילה לבדה אין בה, בדרך כלל, כדי פתרון שבירת מערך הגנה שלם. אורח התקפה לילי עשוי להקנות לתוקף את דריסת הרגל הראשונה בתוך המתחם של המתגונן, בעזרתה ניתן ללכוד מוצב מבודד או מוצבים אחדים. היא עשויה אפילו לערער את מערך האויב ערעור יסודי. אולם — בלי עדיפות מוחלטת ומפורשת לכוחות

שחטמו את כביש עוג'ה—רפיח נמשכה כ-48 שעות. ההתקפה התחילה בלילה ע"י חי"ר ונמשכה בימים ובלילות כשגודוד הפשיטה הממוכן תוקף ביום ושני גדודי חי"ר מתחטיבה תוקפים בלילה. לאחר 48 שעות הופעלה באותה גזרה חטיבת "הזקן" בנסיון אחרון לכבוש את מתחם צומת רפיח (נסיון שלא הצליח).

מכאן יש להפיק לקח חשוב בנוגע להתקפה ברמה של עוצבה. אם יש בידך עדיפות חומרית בשריון, ארטילריה, אוויריה וחי"ר, כדאי לך לבצע את שלב החדירה בלילה — אולם עליך להמשיך את תנופת ההתקפה בימים ובלילות הבאים כדי לקצר ככל האפשר את משך ההתקפה וכדי לא להניח לאויב להתאושש ו"לשאוף אוויר". אם תהיה בידך העדיפות החומרית (כפי שהזכרתי לעיל) שתאפשר לך לתקוף גם ביום ואתה תתמקמה ותפעיל את כוחותיך רק בלילות — הרי שתעניק לאויבך זמן וחופש פעולה רב להציב מכשולים נוספים על דרכך, מכשולים שע"לולים לעתים לגרום למפלתך.

מהירות ותנועה — גם ביום וגם בלילה

מלחמה היא מאבק פיזי קשה וחריף אשר בו שואף כל צד לכפות את רצונו בדרך של אלימות על הצד השני. במסיבות המלחמה המשתנות לעתים קרובות, אין אתה יכול לקבוע כי להיות "יום" משמעו רק לבחור את המועד להפעלת כוחותיך (יום, לילה, חורף, קיץ וכדו'). ברמה הטקטית והאופרטיבית קורה לעתים קרובות כי הצד הפועל מהר יותר ובהעזה רבה יותר — הוא הצד המשיג את היוזמה, את חופש הפעולה ולבסוף — את הנצחון. וזאת — למרות העובדה שיש והצד השני הוא שקובע את מועד הקרב.

אם נלמד להעריך כראוי את גורם המהירות, ניוכח כי ישנם מצבים בהם הבעיה העומדת בפנינו אינה האם עלינו להפעיל את כוחותינו ביום או בלילה, אלא כיצד להפעיל את הכוחות המצויים בידנו מהר ובתוקף, במצבים כאלה יקרה שנפעיל כוחות ביום (בעיקר כוחות ממונעים וכוחות שריון) למשימות מוגבלות — אפילו ללא עליונות באוויר. כן יקרה שנפעיל כוחות בלילה בלי הכנות מקדימות ואפילו בלי ידיעות מספיקות על האויב. כדי להמחיש את הכתוב אביא להלן מספר דוגמאות ממלחמת העצ"מאות.

א. שלוש דוגמאות של התקפות נגד
1) לא רבים היודעים כי ההתקפה המצרית הרא-

שונה על נגבה (שבוצעה ביום, בעדיפות חומרית מלאה) נהדפה בעיקר כתוצאה ממכת נגד, על עורפם של התוקפים, שנערכה ע"י פלוגת גייפים של חטיבת "הנגב". פלוגת גייפים זו הופעלה בהעזה רבה אל עורף התוקפים אף שלמצרים היתה שליטה מחלטת באוויר.

2) ההתקפה המצרית על בארות-יצחק (שבוצעה גם היא בעדיפות חומרית מלאה, בתקופת "עשרת הימים") נהדפה גם היא כתוצאה מהפעלת כוח של פלוגת חרמ"ש, יחידת גייפים ופלגת תותחים בני 65 מ"מ. כוח זה, שהופעל לפי פקודת מפקד חטיבת "הנגב", הגיע לסביבות בארות-יצחק מרוחמה ונועד לתקוף את המצרים בהתקפת-נגד מקבילה. הכוח המסתער של היחידות התוקפות-נגד לא הספיק להש"תתף בהתקפה כי אש תותחי ה-65 מ"מ, שהופעלה נגד המצרים מבלי שהם ציפו לה, "שכנעה" אותם לסגת. יש לציין שפלגת ה-65 מ"מ שהופעלה, הופ"צה מהאוויר בשעת הקרב ומפקדה נפצע.

3) לבסוף, אי-אפשר שלא להזכיר את התקפת הנגד המקבילה שביצע בזמן מבצע "אסף" גדוד פשי"ט ממוכן על ריכוזי האויב שנערכו להתקפה באזור חרבת מעין. התקפת נגד זו הונחתה ביום, בזמן המת-אים, במהירות רבה ובעזו כה רב, שהיא חיסלה את ההתקפה המצרית בעודה באיבה.

ב. שתי דוגמאות של התקפות בעת התקדמות ורדיפה

1) התקפת יום מהירה של גדוד שריון ביום 29 בדצמבר 1948 בשעה 1230 החלו כוחות מחטיבות "הנגב" וחטיבת "הזקן" להתקדם מאב"ר עג'ילה לאל-עריש על ציר הכביש הראשי. גדוד שר"י ון שימש כמשמר קדמי. בשעה 1545 גילו סיירי הגדוד מערך הגנה חפוז של האויב, בעוצמה של גדוד, לערך, כ-15 ק"מ לפני אל-עריש (סמוך לביר לחפן). בשעה 1615 התחיל גדוד השריון בהתקפה ע"י פלוגת זחלמים, פלוגת משוריינים ומחלקת טנקים (3 טנקים בסה"כ), מערך האויב נכבש בערך בשעה 1730. שני טנקים יצאו מכלל שימוש.

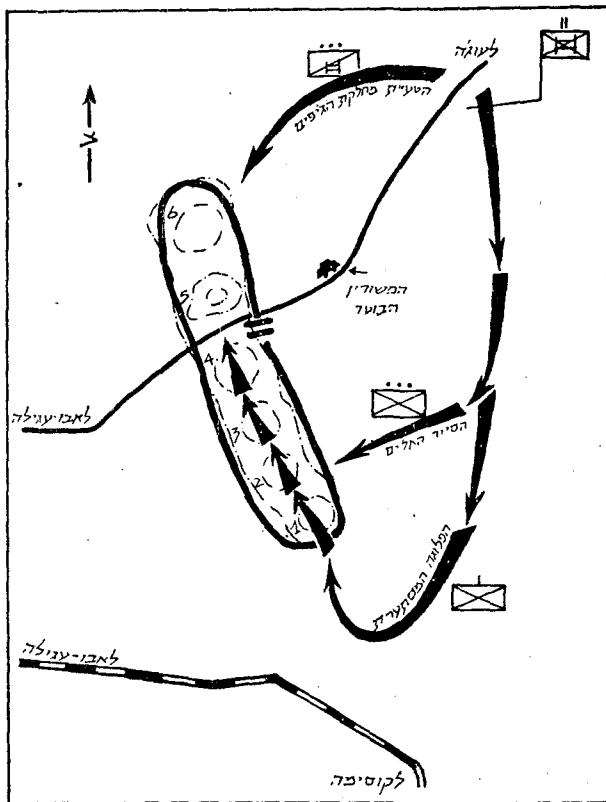
2) התקפת לילה מאולתרת של יחידות מחטיבת "הנגב" כדי לפתח ציר להמשך ההתקדמות.

כבר הזכרתי בחיבור זה את הפעלת תותחי השדה והמרגמות הכבדות בלילה בקרב על המ"ערך המצרי שלפני אב"ר עג'ילה. עתה אתאר בק"צה את התקפת הלילה על המערך, התקפה שפתחה

לאפשר לאויב להתחפר ובעיקר כדי שנוכל להכנס לאבו-עגילה עם שחר. הוחלט שהפלוגה תבצע איגוף שמאלי עמוק ותתקוף את המוצבים המצריים מדרום, אחד אחד, עד שתגיע לכביש. סוללת תותחי שדה בני 75 מ"מ וסוללת מרגמות כבדות בנות 120 מ"מ הופ"עלו על המוצבים הסמוכים לכביש (טוחו בלילה, בעזרת המשורין הבוזר שכבר הוזכר לעיל) כדי שהמ"פ יהיה בדיוק מהו גבולו הדרומי של המערך המצרי הופעלה מחלקת רובאים נוספת כסיור אלים ממול לחלקו הדרומי של המערך המצרי. הכוונה הייתה שהבהקי האש של האויב, שיופנו לעבר הסיור האלים, יגלו את גבולות המערך. כדי להטעות את האויב הופעלה מחלקת ג'יפים לעברו הצפוני של מערך האויב. הסיור האלים הופעל במקביל לתנועת האיגוף של הפלוגה ואמנם הביא לידי גילוי המערך. ההתקפה בוצעה לפי התכנית. בשעה 0200 ב-29 צמבר דיוח המ"פ על כיבוש כל המערך ובשעה 0230 באותו לילה התחיל גדוד הפשיטה הממוכן לעבור דרך המערך לכיוון אבו-עגילה. אבדות הפלוגה המס-תערת הסתכמו ב-3 הרוגים ו-7 פצועים.

סיכום

רוב ההתקפות הגדולות של מלחמת העולם השנייה ורוב המתקפות שביצע צה"ל בשלבים האחרונים של מלחמת העצמאות (מבצעי "דני", "דקל", "חירס", "חור" רב", "עובדה") מוכיחות בעליל כי מי שרואה את קרב ההתקפה במשמעות הרחבה ביותר לא יפקיר לאויב לא את היום ולא את הלילה — ולא יניח לאויב להשיג חופש-פעולה לא ביום ולא בלילה. מי שחפץ להפוך את ההתקפה לרדיפה, מי שמתכוון להלחם לפי אורח מלחמת התנועה בניצול שריון ואויריה — אסור לו שייגביל עצמו ללחימה בלילה בלבד. נוכל להכות את אויבינו רק אם נדע לרכו, מדי פעם, עדיפות חומרית מקומית ולהכריע את האויב בגורה מסוימת. את הכרעת האויב בגורות הנבחרות נצטרך לעשות תמיד במהירות ובהעזה רבה. לכן עלינו ללמוד להפעיל בעיילות את כוחותינו העדיפים בכל שעות היממה כך שנוכל להכות באויב, לרדפו ולהכריעו גם בקרבות לילה וגם בקרבות יום.

ההתקפה על מערך החסימה שלפני אבו עגילה

סופית את הכביש ואפשרה לכוחותינו הממונעים להכנס לאבו עגילה בבוקר יום 29 בדצמבר 1948. היה ברור לחטיבת "הנגב" שהמערך המצרי הוא מערך הגנה חפוז שאין בו עדיין ביצורים רציניים. החטיבה לא ידעה את עצמת האויב, אולם הערכנו כי הבוח העומד מולנו מגיע לגודל בערך. גם בגלל העובדה שהשעה הייתה שעת דמדומים וגם בגלל השטח החולי שהשתרע משני צידי הכביש החליטה החטיבה לא לתקוף ע"י גדוד הפשיטה הממוכן אלא לכבוש את המערך ע"י פלוגת רובאים מגדוד החי"ר המוסע. מ"פ הרובאים כמעט ולא הספיק לראות את המערך המצרי.

אף על פי כן הוחלט שיש לבצע את ההתקפה עוד באותו לילה — וזאת כדי להרוויח זמן, כדי לא

למנויי "מערכות"!

חוברת ק"ד השלימה את כרך כ"ז-כ"ח של "מערכות".

אם מעוניין אתה בכרך, אנא שלח אלינו את החוברות צ"ט-ק"ד בצרוף לירה אחת דמי

כריכה.

נמצאים ברשותנו כרכים מוכנים. תמורת 3 ל"י תוכל לרכוש כל כרך מבלי להמציא לנו

את החוברות.